

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2024. № 8.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.8.9>

УДК 167+316.344.3

А. А. Вдовічен,

д. е. н., професор,

професор кафедри менеджменту, маркетингу і міжнародної логістики,

Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4496-6435>

Ю. Г. Корольок,

д. держ. упр., професор,

професор кафедри менеджменту, маркетингу і міжнародної логістики,

Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8732-3731>

О. Г. Вдовічена,

к. е. н., доцент,

доцент кафедри менеджменту, маркетингу і міжнародної логістики,

Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0768-5519>

**ІННОВАЦІЙНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕТОДОЛОГІЇ ТА
ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ПРИКЛАДНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В
ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦЯ ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ**

A. Vdovichen,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Management, Marketing and International
Logistics, Chernivtsi Institute of Trade and Economics of SUTE

Y. Koroliuk,
Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Professor of the
Department of Management, Marketing and International Logistics,
Chernivtsi Institute of Trade and Economics of SUTE

O. Vdovichena,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Management, Marketing and International Logistics,
Chernivtsi Institute of Trade and Economics of SUTE

INNOVATIVE COMPETENCES OF METHODOLOGY AND ORGANIZATION OF SCIENTIFIC AND APPLIED RESEARCH IN THE TRAINING OF ECONOMIC FIELDS SPECIALISTS

В рамках проведеного дослідження запропоновано інноваційно-компетентісну систему вдосконалення наукової освіти. В основу системи закладено механізм динамічного відбору інноваційних складових відповідної галузі економіки. В якості функціональних елементів такого механізму визначено три фундаментальні компетенції методології та організації науково-прикладних досліджень: компетенції вибору дієвих методів дослідження; компетенції верифікації наукової інформації; компетенції використання засобів інформатизації наукових досліджень. В поєднанні з кадровою складовою такий механізм повинен забезпечити динамічне нормативне регулювання стандартів вищої освіти в інноваційній площині. Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що рекомендації і пропозиції, викладені у дослідженні, передбачають обґрунтування впровадження інноваційно-компетентісної системи

динамічного вдосконалення наукової освіти. Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку визначено розробку та опис відповідних загальних та спеціальних компетенцій аналізованих стандартів вищої освіти.

Scientific and technical progress in the 21st century has entered the phase of total and hyperdynamic coverage of all spheres of human existence without exception. It is impossible to deny its global and inevitable influence, and not taking into account the peculiarities and trends leads to extremely negative consequences. That is why in the process of training specialists of various levels, scientific and applied competences begin to play a dominant role. In all spheres of state existence - military, economic, social, ecological, modern Ukraine is in survival mode. Therefore, we cannot afford delays in the introduction of innovative methods, technologies and competences for training specialists in economic sectors. This determines the relevance and necessity of conducting this scientific research. The purpose of the article is to find and substantiate the innovative competences of the methodology and organization of scientific and applied research in the preparation of specialists in the fields of economics. As part of the research, the following general scientific theoretical methods were used: system analysis and synthesis - to build a system for improving scientific education; induction method - for accumulation, generalization and processing of information of relevance and unsolved problems of research of scientific competences; the method of deduction - to distinguish the main components of the problem; methods of abstraction and concretization - for a schematic and practically oriented description of the problems of introducing innovations in scientific education; abstract-logical method - for identifying logical problems of the system of introducing innovative competencies in scientific education. Within the framework of the conducted research, an innovative and competent system of dynamic improvement of scientific education was proposed. The basis of the system is the mechanism of dynamic selection of innovative components of the relevant branch

of the economy. As functional elements of such a mechanism, three fundamental competencies of the methodology and organization of scientific and applied research are defined: competencies of choosing effective research methods; competences of verification of scientific information; competences in the use of means of informatization of scientific research. In combination with the personnel component, such a mechanism should ensure dynamic normative regulation of higher education standards in the innovative plane. The practical significance of the obtained results lies in the fact that the recommendations and proposals presented in the study provide justification for the implementation of the innovation-competency system of dynamic improvement of scientific education. The development and description of relevant general and special competencies of the analyzed standards of higher education are defined as prospects for further research in this direction.

Ключові слова: *навчальні компетентності, науково-прикладні дослідження, підготовки фахівців, інновації освіти.*

Keywords: *educational competences, scientific and applied research, specialist training, educational innovations.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Науково-технічний прогрес в 21 столітті перейшов у фазу тотального і гіпердинамічного охоплення усіх без винятку сфер буття людства. Заперечення його глобального і невідворотного впливу є неможливим, а не врахування особливостей та трендів призводить до вкрай негативних наслідків. Саме тому в процесі підготовки фахівців різних рівнів домінуючу роль починають відігравати науково-прикладні компетентності.

В Україні пріоритетні напрямки розвитку науки і техніки та їх інституційно-організаційні складові визначені на рівні Законів [1, 2]. Головним в зазначеному нормативному регулюванні є встановлення

важливості обов'язкового мінімуму наукових та науково-технічних знань для кожного рівня освіти, визначених в освітніх програмах закладів вищої освіти. Володіючи академічними свободами вітчизняні університети та інститути мають змогу формувати власні траєкторії підготовки фахівців в межах і нормах національних стандартів та викликів сучасності. Зазначене є не стільки правом, а обов'язком і відповідальністю менеджменту закладів вищої освіти у зміцненні та інноваційно-технологічному розвитку галузей економіки.

Однак, ситуацію процесу підготовки дипломованих фахівців ускладнює інертність більшості відомих світових класичних, поважних і визнаних систем вищої освіти. Впровадження змін в таких системах є повільним і тому не відповідає викликам часу і поступу науково-технічного процесу. У всіх просторах державного буття – військовому, економічному, соціальному, екологічному сучасна Україна перебуває в режимі виживання. Тому ми не можемо дозволити собі затримки у впровадженні інноваційних методів, технологій і компетентностей підготовки фахівців галузей економіки. Зазначене обумовлює актуальність і необхідність проведення даного наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Питаннями розвитку та впровадження інновацій в компетентнісне навчання закладів вищої освіти присвячені численні праці зарубіжних та вітчизняних науковців. Так В.Кифяк та ін. описали механізм формування універсальних компетентностей в умовах воєнного стану [3]. Крім цього, В.Кифяк та ін. систематизували досвід впровадження педагогічних інновацій економічного закладу вищої освіти [4]. Науковці В.Чичун та О.Зеленюк дослідили компетентнісні складові проблем логістичних ланцюгів в умовах змін, що повинні лягти в основу підготовки фахівців логістів [5]. І.Лошенко та ін. виокремили важливі питання

компетенцій фахівця маркетингу в умовах його цифровізації та в реаліях масштабної військової агресії [6]. А.Чорновол та ін. окреслили проблеми цифрових компетенцій фахівців фінансового сектору в національній площині його розвитку [7].

Однак, аналіз останніх досліджень та публікацій з питань розробки та впровадження компетенцій в підготовку фахівців галузей економіки виявив брак досліджень присвячених саме науково-прикладним компетенціям, їх організаційним та методологічним складовим.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є пошук і обґрунтування інноваційних компетентностей методології та організації науково-прикладних досліджень підготовки фахівця галузей економіки.

Для досягнення мети в роботі вирішено наступні завдання: - оцінено наявну систему компетентностей методології і організації науково-прикладних досліджень фахівця галузей економіки; - виявлено інноваційні компетентності науково-прикладної підготовки фахівця галузей економіки; - обґрунтовано механізми впровадження в освітній процес економічних закладів вищої освіти інноваційних компетентностей науково-прикладної підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Динамізм та оновлення наукових знань визначено у численних термінах, що описують феномен науки. До прикладу визначення: «Наука – це система історично сформованих, постійно зростаючих і поглиблюваних знань...» [8]. Безперечно наука є результатом наукової діяльності у всіх її проявах [8]: науково-дослідна діяльність; науково-педагогічна діяльність; науково-організаційна діяльність; науково-допоміжна діяльність та ін.

Досить динамічним та циклічним залишається взаємозв'язок науки та практики [9]. З одного боку практичні знання потребують теоретичного пояснення та інтерпретації. З іншого, саме теоретичні пошуки та моделі

становлять основу ефективних практичних інструментів. Така циклічність природньо повинна відобразитися в методології та організації науково-прикладної освіти фахівців. Однак, вкрай проблемним питанням сучасної науки є її поділ за галузями, напрямками, об'єктами і т.д. Така її специфікація набуває тенденцій поглиблення у світлі динамічного поступу науково-технічного прогресу. Більшість науковців вважають такі процеси природніми зважаючи на історизм наукового розвитку та опираючись на факти усталеності та універсальності етапів наукової діяльності для різних галузей науки [8]: аналіз існуючої інформації з досліджуваного питання; формулювання вихідних гіпотез та їх теоретичний аналіз; планування і організація досліджу та його проведення; аналіз та узагальнення результатів; перевірка вихідних гіпотез на основі досліджених факторів, остаточне формулювання нових закономірностей і законів, пояснення та наукові передбачення; впровадження пропозицій. Таким чином механізм наукового пізнання є схожим для різних його галузей. Більше того, така етапність дозволяє поширювати та використовувати методи різних галузей наук в дослідженні специфічних об'єктів, що повинно становити основу компетенцій майбутніх фахівців.

Крім цього, для кожної галузі науки формується власна методологія, в рамках якої об'єднуються відповідні емпіричні, теоретичні та системні методи, обґрунтовуються механізми їх застосування в процесі дослідження. Науково-технічний прогрес і науковий розвиток продукує множину таких методів, що часто ставить дослідника перед складною проблемою вибору найбільш прийнятної і ефективного з них.

Також методологія науки є динамічною за своєю природою і її головною метою є організація пошуку нових знань в межах відповідної галузі науки. Ефективна методологія – це система пошуку нових знань та критики існуючих. Завдяки методології сучасне прогресивне знання існує як система принципів, закономірностей, законів, основних понять, наукових фактів, теоретичних положень і висновків [9].

Формування знань в рамках методології кожної галузі науки відбувається завдяки пошуку, збирання та обробки якісних та кількісних даних проблемних об'єктів. Саме вивчення і обґрунтування методів обробки таких даних досить часто становить основу наукової підготовки фахівця закладів вищої освіти. В науковій періодиці до цього часу присутня полеміка про порівняльну важливість якісних чи кількісних методів дослідження. До прикладу [10] вважається, що якісні дослідження вкрай складно провадити з метою встановлення причинно-наслідкових зв'язків досліджуваного явище і т.п. З іншого боку, інформатизація чисельних методів обробки даних збільшує частку таких досліджень і передбачає збільшення навчальних годин на опанування відповідного програмно-аналітичного забезпечення в процесі підготовки фахівця. Однак будь-яка методологія володіє спільною властивістю дуальності: пошук нових знань і пошук чи покращення методів дослідження.

Завершальною в описі проблем методології наукових досліджень є проблема верифікації нових знань, теорій, моделей. Як правило верифікація здійснюється практичним підтвердженням використання останніх. Однак в окремих галузях, такі підтверджуючі експерименти дороговартісні чи неможливі. Наприклад, малоімовірним є експеримент в масштабах макро- чи мезосистем на підтвердження законів управління чи фінансово-економічних гіпотез і т.п. У таких випадках головним верифікатором є використання достовірних методів дослідження, використання індикаторів точності вибірок числових даних тощо. Тому в процесі наукової підготовки фахівців розрізняють два аспекти: навчання компетенцій науково-творчої діяльності та навчання навикам прикладного використання науково-інноваційних розробок в професійній діяльності. Ефективний фахівець повинен вміти оцінити достовірність та надійність пропонованих наукових продуктів, їх безпечність застосування та впровадження.

Вищезазначені особливості методологічної організації сучасних наукових знань підтверджують важливість дієвої системи наукової

підготовки фахівців. Її фундаментальною частиною є метод наукової освіти, який містить [11]: інтегровану систему навчання, спеціально організоване освітнє середовище і матеріально-технічні ресурси. Сучасна національна система наукової підготовки фахівців базується на дотриманні відповідних компетенцій описаних у відповідних стандартах вищої освіти за окремими спеціальностями. Проаналізуємо окремі з них для другого магістерського рівня вищої освіти [12-16].

Таблиця 1. Елементи наукової освіти в окремих стандартах вищої освіти галузей економіки

Стандарт вищої освіти	Зміст інтегральної компетентності містить елементи наукової освіти (так/ні)	Відсоток загальних компетентностей, що містять елементи наукової освіти	Відсоток спеціальних компетентностей, що містять елементи наукової освіти	Відсоток елементів нормативного змісту підготовки, що містять елементи наукової освіти
[12]	+	25%	20%	36%
[13]	+	27%	10%	16%
[14]	+	11%	22%	38%
[15]	+	28%	13%	9%
[16]	+	40%	50%	46%

Як видно з таблиці 1 стандарти вищої освіти запроваджують суттєві порогові відсотки наукової освіти в компетентісних елементах другого (магістерського) рівня вищої освіти. Однак відсутній єдиний підхід до встановлення частки наукової освіти в розрізі загальних та спеціальних компетентностей. Також аналізовані стандарти не враховують динамізм та особливості інноваційно-технологічного розвитку галузей економіки. Затверджені більше чотирьох і більше років тому, такі стандарти потребують періодичного оновлення чи розробки системи динамічного впровадження виявлених особливостей в наукову освіту.

В рамках проведеного дослідження пропонувано в якості такої системи обрати механізм динамічного відбору інноваційних складових відповідної

галузі економіки (рис.1). В якості функціональних елементів такого механізму відображено обґрунтовані вище три фундаментальні компетенції методології та організації науково-прикладних досліджень: компетенції вибору дієвих методів дослідження; компетенції верифікації наукової інформації; компетенції використання засобів інформатизації наукових досліджень. В поєднанні з кадровою складовою такий механізм повинен забезпечити динамічне нормативне регулювання стандартів вищої освіти в інноваційній площині.

Рис. 1. Інноваційна-компетентісна система динамічного вдосконалення наукової освіти

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Історично вища освіта і заклади вищої освіти є науковими центрами розвитку галузей економіки. Система наукових досліджень таких центрів сприяла формуванню сучасної методології наукового-пізнання, створила багаж прогресивних наукових знань.

Однак, науково-технічний прогрес набув рис гіпердинамічності свого розвитку. Відповідно підготовка сучасних фахівців потребує нових механізмів динамічного впровадження інновацій в наукову освіту. В першу

чергу, мова йде про впровадження тих наукових компетенцій, які допоможуть фахівцям ефективно використовувати такі інновації в практичній діяльності.

Умови режиму виживання економіки України вимагають системи наукової освіти, яка не міститиме лагів впровадження та використання інновацій та інноваційних компетентностей. За результатами даного дослідження в якості основи такої системи визначено механізм динамічного відбору інноваційних складових відповідної галузі економіки. Функціональними елементами механізму є фундаментальні компетенції методології та організації науково-прикладних досліджень: вибір дієвих методів дослідження; верифікація наукової інформації; використання засобів інформатизації наукових досліджень. Опіраючись на кадрову складову, такий механізм забезпечує динаміку нормативного регулювання стандартів вищої освіти в інноваційній площині.

У якості перспектив подальших розвідок даного напрямку, визначаємо розробку та опис відповідних загальних та спеціальних компетенцій аналізованих стандартів вищої освіти.

Література

1. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки: Закон України від 11.07.2001 р. № 2623-III (Редакція від 13.01.2024, підстава - 3534-IX) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14#Text> (дата звернення: 01.06.2024).
2. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від № 848-VIII від 26.11.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 01.06.2024).
3. Вдовічен А., Кифяк В. Формування універсальних компетентностей студентів в умовах воєнного стану. *SCIENTIA RUCTUOSA*, 2022, 142(2), С. 109–118.
4. Вдовічен А., Кифяк В. Інновації в освітньому процесі Чернівецького торговельно-економічного інституту ДТЕУ в контексті євроінтеграції *Вісник*

Чернівецького торговельно-економічного інституту, 2022. Вип. IV (88), С. 96-110.

5. Чичун В., Зеленюк О. Формування міжнародних логістичних ланцюгів в умовах стратегічних змін конкурентного середовища. *Економіка та суспільство*. 2024. (59). URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3373/3300> (дата звернення: 01.06.2024).

6. Лошенюк І., Кірєєва К., Мілашовська О. Дилемні питання розвитку цифрового маркетингу в реаліях масштабної військової агресії. *Академічні візії*. 2023. № 21. URL: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8143076> (дата звернення: 01.06.2024).

7. Сундук Т., Бабенко-Левада В., Скорба О., Чорновол А. Щодо розвитку цифрових технологій в фінансовому секторі (український кейс). *Академічні візії*. 2023. (17). URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/253> (дата звернення: 01.06.2024).

8. Голюк, В., Луценко, І. і Нагорна, І. «Сучасні тенденції та специфіка науково-дослідної діяльності». *Економіка та суспільство*. 2022. (40). URL: <http://dx.doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-32> (дата звернення: 01.06.2024).

9. Зарицька, Н. «Методологія наукових досліджень як необхідний елемент інтелектуального економічного потенціалу сучасних науковців». *Економіка та суспільство*. 2023. (52). URL: <http://dx.doi.org/10.32782/10.32782/2524-0072/2023-52-25> (дата звернення: 01.06.2024).

10. Libarkin, J. C., & Kurdziel, J. P. Research methodologies in science education: The qualitative-quantitative debate [Column]. *Journal of Geoscience Education*. 2022. 50(1). P.78–86.

11. Гальченко М. Метод наукової освіти. *Наукове пізнання: методологія та технологія. Філософія*. 2021. Вип. 1. С. 29–34.

12. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка» для другого (магістерського) рівня вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 04.03.2020 р. №382. 16 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/03/051-ekonomika-M.pdf> (дата звернення: 01.06.2024).

13. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» для другого (магістерського) рівня вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 10.07.2019 р. №958. 23 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/07/12/071-oblik-i-opodatkuvannya-magistr.pdf> (дата звернення: 01.06.2024).

14. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» для другого (магістерського) рівня вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.06.2019 р. №866. 13 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/06/25/072-finansi-bankivska-sprava-ta-strakhuvannya-magistr.pdf> (дата звернення: 01.06.2024).

15. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент» для другого (магістерського) рівня вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 10.07.2019 р. №959. 14 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/07/12/073-menedzhment-magistr.pdf> (дата звернення: 01.06.2024).

16. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 181 «Харчові технології» для другого (магістерського) рівня вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.10.2020 р. №1295. 14 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/10/23/181-Kharchov.tekhn.mahistr.1.pdf> (дата звернення: 01.06.2024).

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine "On Priority Areas of Development of Science and Technology", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14#Text> (Accessed 1 June 2024).

2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine "On Scientific and Scientific-Technical Activities", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (Accessed 1 June 2024).

3. Vdovichen, A. and Kyfyak, V. (2022), "Formation of universal competences of students in the conditions of martial law", *CIENTIA RUCTUOSA*, vol. 142(2), pp.109–118.

4. Vdovichen, A. and Kyfyak, V. (2022), “Innovations in the educational process of the Chernivtsi trade and economic institute of DTEU in the context of European integration”, *Visnyk Chernivets'koho torhovel'no-ekonomichnoho instytutu*, vol. IV (88), pp. 96-110.

5. Chychun, V. and Zelenyuk, O. (2024), “Formation of international logistics chains in conditions of strategic changes in the competitive environment”, *Ekonomika ta suspil'stvo*, [Online], vol. (59), Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3373/3300> (Accessed 1 June 2024).

6. Loshenyuk, I., Kireeva, K. and Milashovska, O. (2023), “Dilemma issues of digital marketing development in the realities of large-scale military aggression”, *Akademichni vizii*, [Online], vol. 21, Available at: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8143076> (Accessed 1 June 2024).

7. Sunduk, T., Babenko-Levada, V., Skorba, O. and Chornovol, A. (2023), “Regarding the development of digital technologies in the financial sector (Ukrainian case)”, *Akademichni vizii*, [Online], vol. (17), Available at: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/253> (Accessed 1 June 2024).

8. Golyuk, V., Lutsenko, I. and Nagorna, I. (2022), "Modern trends and specifics of research activities", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. (40), Available at: <http://dx.doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-32> (Accessed 1 June 2024).

9. Zarytska, N. (2023), “Methodology of scientific research as a necessary element of the intellectual economic potential of modern scientists”, *Ekonomika ta suspil'stvo*, [Online], vol. (52). Available at: <http://dx.doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-25> (Accessed 1 June 2024).

10. Libarkin, J. C., and Kurdziel, J. P. (2022), “Research methodologies in science education: The qualitative-quantitative debate [Column]”, *Journal of Geoscience Education*, vol. 50(1), pp.78–86.

11. Galchenko, M. (2021), “Method of scientific education”, *Naukove piznannia: metodolohiia ta tekhnolohiia. Filosofiia*, vol. 1, pp. 29–34.

12. Ministry of Education and Science of Ukraine (2020), Order "On approval of the standard of higher education in specialty 051 "Economics" for the second (master's) level of higher education" dated 03.04.2020 No. 382. 16 p. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/03/051-ekonomika-M.pdf> (Accessed 1 June 2024).

13. Ministry of Education and Science of Ukraine (2019), Order "On approval of the standard of higher education in specialty 071 "Accounting and taxation" for the second (master's) level of higher education", Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/07/12/071-oblik-i-opodatkovannya-magistr.pdf> (Accessed 1 June 2024).

14. Ministry of Education and Science of Ukraine (2019), Order "On approval of the standard of higher education in specialty 072 "Finance, banking and insurance" for the second (master's) level of higher education", Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/06/25/072-finansi-bankivska-sprava-ta-strakhuvannya-magistr.pdf> (Accessed 1 June 2024).

15. Ministry of Education and Science of Ukraine (2019), Order "On approval of the standard of higher education in specialty 073 "Management" for the second (master's) level of higher education", Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/07/12/073-menedzhment-magistr.pdf> (Accessed 1 June 2024).

16. Ministry of Education and Science of Ukraine (2020), Order "On approval of the standard of higher education in specialty 181 "Food technologies" for the second (master's) level of higher education", Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/10/23/181-Kharchov.tekhn.mahistr.1.pdf> (Accessed 1 June 2024).

Стаття надійшла до редакції 30.07.2024 р.